

**MAWSYNRAM BORDER AREA
COLLEGE
KHASI DEPARTMENT
B.A. 3RD SEMESTER**

*“Ki Verb Khasi”
Lynnong - II
Ki Jait Verb*

By Ms. E. Blah

Auxiliary Verb

- ▣ Ka Auxiliary Verb, Ka dei ka jait Verb kaba wan hashwa ia ka Verb pdeng (MV). Ia kum kita ki verb kiba wan shwa ia ka verb pdeng bad kiba iarap ban pynshai ia ka jingmut ha ka senten lakhot ka verb iarap ha ka Khasi. Katba ha ki English pat la tip ia ka kum ka Auxiliary. Kine ki verb iarap barabor ki wan ha khmat ka verb (MV) lane ka Infinitive.

Ki verb iarap ha ka Khasi ki dei kum kine:

dei, la, lah, dang, sdang, ju, juh, nud, bad da kine
ki nuksa harum lah ban iohi ia ka jingtrei kam
jong ki ban iarap ia verb pdeng.

Aux. *la* : U soh u la hap. (N-LV-MV)

Ha kane ka senten, ngi iohi ba don ka verb iarap
la hakhmat ka verb pdeng hap. Ka verb iarap
hangne ka iathuh ia ka por ba u soh u la hap.

Aux. *dei*:

- 1) Nga *dei* ban kohnguh ia I Mei.
- 2) Phi *dei* ban kohnguh ia I Mei.

Kane ka verb iarap (aux) *dei* ka donkam ia ka infinitive *ban* hadien jong ka namar ha ka ktien Khasi kam lah ban ia id lang bad ka verb pdeng (MV) khlem ka infinitive *ban*. Ha kitei ki nuksa, ngi iohi ba ha ka nuksa (1) ka verb iarap ka iathuh ia ka kamram jong nga sha I Mei I Pa bad sha ki bahalor baroh; katba nga sha I Mei I Pa bad sha ki bahalor baroh; katba ha ka nuksa (2) pat iathuh ia ka hukum (Command) ba *dei* ban leh.

6.3 U *dei* leit noh.

Don ki khep ba ngi pyndonkam ia ka verb iarap *dei* khlem ka infinitive kaba bud ia ka, kum ha katei ka nuksa haneng. Ha kim kane ka nuksa pat ka verb iarap ym ba ka hukum, hynrei ka iarap ban pynshai ha ka rukom ba sngewbynnud ia kata ka jingleit.

6.4 Sa kawei pat ka nuksa, ngi lah ban pyndonkam ia ka verb iarap (aux) *dei* ka long kum ha kane ka senten harum:

Um *dei* ban wan.

Ha kane ka senten pat, ngi iohi ba ka verb iarap (aux) *dei ka kit jingmut, kumjuh kum ka donkam.*

6.5. Aux. la/lah

- a) U la wan na shnong.
- b) Nga la lah leh ia kaba phi phah.
- k) Phi lah ban wan.

Ha ka nuksa (6.5) (a) ka verb iarap (aux) **la** ka iathuh ia ka kam ba u nongleh u la pyndep ne dep leh. Don ruh ki senten kiba don ar tylli ki verb iarap (aux) kum ha katai ka nuksa (6.5) (b) **la lah**. Ha kane ka senten ki verb iarap **la bad lah** ki iathuh ia ka jinglah u nongleh ban pyndep ia kata ka kam. Katba ha ka nuksa (6.5) (k) ka verb iarap **lah** ka iathuh ia ka shah (permission) ba un wan.

Ia ka **lah** dei ban bud da ka infinitive **ban** kum ha ka nuksa (6.5) (k). Ka jingiapher hagdeng ka verb iarap **la bad lah**, ha kawei pat ka (aux) ka long ba ka pynpaw ia ka jinglah lane bor jong uta uba lah ban wan. Sakawei pat ka verb iarap (aux) **lah** ka iathuh ia ka jingshah sngewbha u nongkren (6.5) (k). Katba ha ka English pat ia kine arjait la pyniapher kum **can bad may**.

6.6 Dang aux.

U briew u dang shoh ia u khynnah.

Ha katei ka nongmuna, ka verb iarap (aux) dang ka iathuh ba u nongiathuh u pynjubab na ka bynta u nongleh; Kumta kane ka verb iarap (aux) dang ka iarap ban iathuh ia ka porha kaba u nongleh u leh.

6.7 Aux. Sdang

U briew u sdang trei ia ka kam.

Ha kane ka nuksa, ka verb iarap sdang ka iarap ia ka verb pdeng trei ban iathuh ba u nongleh u leh ei ei; ha kum katei ka nuksa, hadien jong ka verb pdeng, dei ban bud da ka
Preposition ia.

6.8 Aux. Ju/juh

a) Nga ju leit iew.

U juh leit iew.

b) U juh ban shong sha Shillong.

Ha kane ka nuksa, ka ju/ juh ka dei ka verb iarap (aux.) kaba iathuh ia ka jingmlie u nongleh. Ka verb iarap juh kumba la pyni ha ka n(a) ka iathuh ia ka jingmlie u nongleh. Katba ha ka (b) pat ka iathuh ia ka jingsngewtynn timer hun u nongleh ban don hangta; bad ha kum kane, hadien ka verb iarap (aux) juh dei ban bud da ka infinitive ban.

6.9 Aux. Nud

(a) Ngam nud ialeh bad u sing.

(b) Nga nud ban ialeh bad u bsein.

Ha kitei ki senten, ka verb iarap (aux) nud ka iathuh ia ka jingnud ne jingshynrang u nongleh. Hynrei ka don ka jingiapher khyndiat ha ka (a) bad ka (b) namar ba ha ka (b) ka infinitive ban ka dei ban bud nadien ka verb iarap nud. Katba ha ka (a) Pat ym donkam ia ka infinitive namar bala don lypa ka kyntein Ngam lane nga+m. Wat lada lah ban bud ia ka infinitive hadien jong ka verb iarap lada kwah, hynrei lah ruh ba ka infinitive kan ym rung. Pynban haka (b) ka infinitive ban ka dei ban don hadien jong ka verb iarap (aux.) nud.

6.10 Aux. Yn.

Ha ka ktein Khasi, ia kane ka snap yn la pynrung lang bad ka nominal kata ka mut, ba ka dei ka Modal aux. U H.W. Sten u batai ba kane ka snap verb yn ym lah satia ban pyniakhlad na ka nominal namar niar eh ban thoh.

Nga yn leit, hynrei ngi thoh.

Ngan leit, “La kumba ngi pynbud ia ka I’ll, He,ll They’ll kum ki nongthoh poetry English.”

Nuksa :

Ngan leit iew noh.

Ngan hap leit noh.

Ha kitei ki senten, ngi iohi ba ka verb iarap, yn la pyndonkam da kaba pynsnoh lang bad ka Pronoun kata da kaba pynsnoh lang bad u 'N' namar ba ym lah ban thoh lang ka kyntein 'yn' ha kum kitei ki senten.

Ha baroh kitei ki nuksa ba la ai haneng, ki verb iarap (aux.) ruh ki syriem bad ki Catenative: kata ka mut ki pyniasoh ia ka nominal bad ka verb pdeng (Main Verb).